

Landstingsstyrelsen

Yttrande över Kammarkollegiets skrivelse om formerna för auktorisation av teckenspråkstolkar och förutsättningar för auktorisation när det gäller dövblindtolkning och vuxendövtolkning
(2 bilagor)

Hälso- och sjukvårdsnämnden beslöt vid sitt sammanträde den 28 maj 2002

att avge följande yttrande:

”Regeringen har givit Kammarkollegiet i uppdrag att utreda formerna för auktorisation av tolkar i teckenspråk samt förutsättningarna för auktorisation när det gäller dövblindtolkning och vuxendövtolkning.

Under arbetet med uppdraget har Kammarkollegiet inhämtat synpunkter från bland andra landstingets tolkcentral i Stockholm, den av landstinget anlitate största entreprenören, AB Stockholmstolkarna, samt enskilda tolkar vid landstingets tolkcentral. De synpunkter som framförts från tolkcentralen har medtagits och beaktats.

I Stockholms läns landsting har Tolkcentralen, som organisatoriskt är knuten till Stockholms produktionsområde (SPO) enligt vårdöverenskommelse med Södra Stockholms sjukvårdsområde (SSSO) uppdrag att svara för den tolktjänst landstinget är skyldigt att erbjuda. För uppdraget anlitas såväl landstingsanställda tolkar som upphandlade entreprenörer.

Samtliga 35 anställda tolkar har genomgått föreskrivna utbildningar. Detta torde även vara fallet hos AB Stockholmstolkarna med ca 30 anställda tolkar. Bland övriga entreprenörer, varav 23 är enpersons företag och 3 har upp till 5 anställda, finns ett fåtal som saknar formell utbildning. Tolkar utan formell tolkutbildning förekommer mest inom vuxendövtolkning.

Som framgår av Kammarkollegiets utredning har intresse funnits under lång tid för att teckenspråkstolkar skall kunna auktoriseras på samma sätt som gäller för övriga tolkar. Såväl brukarnas organisationer som tolkarnas yrkesföreningar har i olika sammanhang verkat för att auktorisation skulle komma till stånd. Även bland tolkarnas arbetsgivarföreträdare - landstingens tolkcentraler - har diskussioner förts och värdet av auktorisation framförts även om några direkta aktiviteter i frågan inte genomförts.

Arbetet vid tolkcentralerna har präglats av utvidgning av verksamhet med åtföljande svårigheter med att klara ökad efterfrågan och ständig brist på utbildade tolkar. Trots dessa problem har tolkcentralen i Stockholm alltid strävat efter att erbjuda tillräckligt hög kvalitet på tolkningarna och så långt det varit möjligt anlita utbildade tolkar och i varje fall tolkar med motsvarande kompetens. Givetvis kan det stundom förekomma att en tolk inte till fullo klarar ett tolkuppdrag. Det kan handla om tolkning inom ett område som är tämligen nytt för tolken som dessutom kan vara nyutbildad och inte ha så lång erfarenhet som skulle varit önskvärd. Vid rättegångar och övriga tolkningar inom rättsväsendet anlitas - då tolk beställs hos Stockholms tolkcentral - dock enbart tolkar med särskild utbildning till rättegångstolk.

Vid brukarenkäter och andra kontakter med tolkanvändare har framkommit att tolkarna i allmänhet anses ha stort kunnande och god kompetens både ifråga om tolkning och etiskt förhållningssätt. Tolkverksamhetens brister handlar i stället om otillräckliga resurser.

På grund av den rådande tolkbristen kan i stort sett samtliga tolkar, som utbildas, erbjudas anställning vid tolkcentral eller hos privat företag. Någon större kvalitetshöjning torde således inte automatiskt följa på införandet av auktorisation.

Vissa frågor har vidare ställts om hur landstinget avser förfara med tolkar som väljer att avstå från att begära auktorisation eller inte efter avlagda prov godkänns för auktorisation. För redan anställda tolkar torde detta emellertid inte ha någon avgörande betydelse. Tolkarnas kompetens och speciella förutsättningar är kända hos arbetsledningen och tilldelningen av tolkuppdrag kommer att fortsätta som tidigare. För nyutbildade tolkar torde inte heller införandet av auktorisation ha någon omedelbar betydelse eftersom auktorisation inte förväntas kunna ske förrän efter något eller några års arbete som tolk.

Det finns ingenting som talar mot att auktorisation för teckenspråkstolkar införes.

Med hänvisning till ovanstående kan följande synpunkter framföras från Stockholms läns lansting.

På sidan 5, sista stycket i utredningen anges en tolkmetod för vuxendöva vara TTS. Rätt beteckning skall vara TSS (tecken som stöd). Rätt beteckning har använts senare i utredningen.

På sidan 9, första stycket sägs beträffande omfattningen av vardags-tolkning 'Även tolktjänst i arbetslivet motsvarande 20 timmar per månad ingår i begreppet...' Viss oklarhet råder beträffande

omfattningen av tolktjänst i arbetslivet. I en tidig version av förarbetena till lagen har omfattningen '20 timmar per månad' använts. I den slutliga versionen sägs emellertid begränsningen ha strukits, vilket ofta påtalas av brukarnas organisationer. Trots detta har begränsningen ofta varit praxis främst av ekonomiska skäl.

På sidan 20, tredje stycket från slutet sägs: 'De döva har enligt hälso- och sjukvårdslagen rätt till tolkservice för bl. a. vardagstolkning.' Denna formulering är inte korrekt eftersom lagen inte ger sådan rättighet. Lagen föreskriver att landstingen har skyldighet att erbjuda tolk. Brukarnas organisationer bedriver ett intensivt arbete för att den lagstadgade tolktjänsten skall omvandlas till en så kallad rättighetslag. Även ansvariga för tolkverksamheten i landstinget skulle med tillfredsställelse hälsa en sådan förändring om resursförstärkning skulle ges så att det vore möjligt att leva upp till en sådan rättighet. Nu är det emellertid olyckligt att den angivna formuleringen kommit med i den officiella skrivelsen från Kammarkollegiet.

I kapitel 5 behandlas formerna för att auktorisera tolkar mellan svenska och det svenska teckenspråket. Enligt vår mening är de förslag som där anges de avgjort bästa. Det finns ingen anledning att införa nya auktorisationsmetoder för teckenspråkstolkar trots att vissa skillnader finns mellan teckenspråkstolkning av övrig tolkning. Bl a kan anges att de flesta teckenspråkstolkar är anställda hos huvudmännen som därigenom har ett tydligt arbetsgivaransvar för deras kompetens och kompetensutveckling. Inom övrig tolkning anlitas tolkar för särskilda uppdrag. En annan skillnad är att teckenspråkstolkning nästan alltid sker simultant vilket gör att de praktiska proven måste utformas på ett något annorlunda sätt, men eftersom högt kvalificerade personer inom verksamheten kommer att medverka kan det förutsättas att detta kommer att bli fallet.

Under punkterna 5.5.3.2 och 5.5.3.4 behandlas speciell kompetens som rättstolk respektive sjukvårdstolk. Framför allt för rättstolk är en sådan speciell auktorisation mycket värdefull. Tolk utan speciell kompetens skall inte anlitas i rättsliga sammanhang. En stor del av förekommande tolkning omfattar sjukvård och det är knappast troligt att det är möjligt att i alla sådana sammanhang anlita tolkar med speciell kompetens. Dock finns ett värde i att i vissa sammanhang kunna anlita tolkar med speciell sjukvårdskompetens.

Vi instämmer i vad som anges under punkt 5.6 om att genomgången tolkutbildning inte kan ersätta kollegiets kunskapsprov.

I kapitel 6 behandlas förutsättningar för auktorisation av dövblindtolkar. Vi instämmer helt i vad som här framförs. Vi menar vidare att auktorisation av dövblindtolkar skall vara en speciell kompetens för redan auktoriserade teckenspråkstolkar. Detta synes vara en naturlig följd av att utbildningen till dövblindtolk nu är inlagd i teckenspråkstolkutbildningen och de tolkar som genomgår sådan utbildning får dubbelkompetens och ofta anställs som teckenspråkstolk/dövblindtolk. I det praktiska arbetet vid tolkcentral specialiseras vissa tolkar på dövblindtolkuppdrag.

Även i kapitel 7 rörande förutsättningarna för auktorisation av vuxendövtolkar har Kammarkollegiet återgivit den rådande situationen på ett adekvat sätt och vi instämmer i synpunkterna om att ytterligare klargöranden behövs innan förslag om auktorisation kan framläggas.

Vi instämmer således helt i de förslag Kammarkollegiet presenterar i kapitel 8.”

Örjan Sundqvist
Sekreterare

Bilagor

1. Protokollsutdrag 2002-05-28, § 10
2. Tjänsteutlåtande 2002-05-06